

Leren praten gaat niet vanzelf

DAT EERSTE WOORDJE ... WAT KNAP

HOORDE JE DAT NOU GOED? ZEI JE BABY ÉCHT 'MAMA'? HET EERSTE WOORDJE IS EEN ECHTE MIJLPAAL. HET LIJKT ALSOF ALLE BABY'S ROND HUN EERSTE JAAR ZOMAAR INEENS LEREN PRATEN. MAAR DAAR GAAT WEL WAT AAN VOORAF!

Eigenlijk is het een wonder dat baby's van een jaar oud begrijpen hoe ze hun moedertaal kunnen gebruiken. Ga maar eens na hoe je het zelf ervaart als je in een land komt waarvan je de taal niet kent. Als iemand tegen je gaat praten in die vreemde taal, klinkt alles wat die persoon zegt als een vrijwel ononderbroken woordenstroom. Je weet niet waar het ene woord begint en waar het andere eindigt, laat staan dat je er ook maar iets van snapt. Voor baby's is het in wezen niet veel anders. De zinnen die ze horen, klinken als één lange sliert geluiden. Stel, je vraagt aan je baby: 'Waar is je beertje dan?' Je kind hoort dit: 'waasjebeetje-dan?' Hij hoort geen pauzes in de zin en er is geen enkele aanwijzing om te onderscheiden wat de individuele woorden zijn. Om te leren begrijpen wat je tegen hem zegt, moet je baby eerst weten waar het ene woord ophoudt en het volgende begint. Kortom: hij moet leren waar de woordgrenzen liggen. Pas als hij dat kan, kan hij betekenis geven aan de woorden en zal hij naar z'n knuffel kijken als hij jou in een zin 'beertje' hoort zeggen.

VAN JE BABY!

ONZICHTBARE TAALONTWIKKELING: IN JOUW BUIK

Dat eerste, schattige woordje van jouw eenjarige komt er dus niet zomaar, zoveel is duidelijk! De onzichtbare taalontwikkeling van baby's - dat is alle taalontwikkeling vóór het eerste woordje - begint al heel vroeg, namelijk in de baarmoeder. Dit is de zogenoemde onzichtbare taalontwikkeling. Vanaf vijf maanden zwangerschap zijn de gehoororganen van de foetus helemaal ontwikkeld. Je baby zit beschermd in je buik, maar hoort al van alles. Omgevingsgeluiden, bijvoorbeeld. En jouw stem. Uit onderzoek is zelfs gebleken dat pasgeboren baby's van nog maar twee dagen oud de stem van hun moeder herkennen van 'uit de buik' en daar een voorkeur voor hebben.

Natuurlijk hoort je ongeboren kind de geluiden niet zoals jij ze hoort. Je buik werkt als een natuurlijke filter. Ingewikkelde klanken (bijvoorbeeld wát je zegt) kan je baby niet onderscheiden, maar wel de lage tonen: het ritme van de taal, de intonatie en de melodie ervan. Voor de foetus klinkt het als neuriën. Als je vaak naar een bepaald liedje luistert tijdens je zwangerschap, zal je baby dat na de geboorte herkennen.

VERSCHILLENDE TALEN, ANDERE KLEMTONEN

Je baby zal dus moeten leren om in een brij van gesproken zinnen, aparte woorden te onderscheiden. Maar hoe doet een baby dat? Taalwetenschapper

Brigitta Keij doet sinds begin 2011 in het Babylab Utrecht van het Utrecht Institute of Linguistics (Universiteit Utrecht) wetenschappelijk onderzoek naar de rol van klemtoonpatronen in de taalontwikkeling van baby's. Zij vermoedt dat het ritme - of het klemtoonpatroon - van de moedertaal weleens een belangrijke factor zou kunnen zijn als het gaat om het herkennen van die woordgrenzen. Brigitta: "Klemtoon is een onderdeel van het ritme van een taal, de klank. Niet iedere taal heeft hetzelfde ritme. Als je bijvoorbeeld een Germaanse taal als het Nederlands en een Romaanse taal als het Frans met elkaar vergelijkt, dan zie je dat de klemtonen in beide talen op andere delen van de woorden worden gelegd. Als een baby in de gaten krijgt op welk woorddeel in zijn moedertaal de klemtoon wordt gelegd, kan dat besef hem helpen om te begrijpen wat het begin van een woord is en wat het eind, en vervolgens om betekenis te kunnen gaan geven aan de woorden."

'MÁMA' EN 'MAMÁN'

Een voorbeeldje? Neem het woord 'mama'. In het Nederlands zeggen we 'máma', met de nadruk op de eerste 'a', in het Frans zegt een baby 'mamán', met de nadruk op de tweede lettergreep. Een baby die Nederlands als moedertaal heeft en het ritme daarvan herkent, leert dat veel woorden in zijn moedertaal beginnen met een beklemtoonde lettergreep. Dat zou de manier kunnen zijn om het begin en het einde van een woord te onder-

DAT JE BABY NOG NIKS ZEGT, BETEKENT NIET DAT HET GEEN ZIN HEEFT OM TEGEN HEM TE PRATEN. DAAR KUN JE JUIST NIET VROEG GENOEG MEE BEGINNEN!

scheiden. Voor een Frans kind geldt dat precies andersom: als die een beklemtoonde lettergreep hoort, kan hij op een gegeven moment leren begrijpen dat daarna een nieuw woord begint.

Uit Brigitta's onderzoek - dat nog voortduurt - is tot nu toe gebleken dat een Nederlands-lerende baby van vier maanden het verschil hoort tussen zijn moedertaal en andere talen. En dat baby's van zes maanden oud - dus een halfjaar voordat ze zelf gaan praten - het klemtoonpatroon van hun moedertaal herkennen en daar een voorkeur voor hebben. Brigitta: "Uit ander onderzoek is gebleken dat Engels-lerende baby's wel degelijk het klemtoonpatroon van hun moedertaal gebruiken om woordgrenzen te ontdekken en ik ben dat nu aan het testen voor het Nederlands. De resultaten van dit deel van het onderzoek zijn nog niet bekend. Het onderzoek maakt gebruik van allerlei observatiemethodes - zoals eyetrackers - om de interesse van baby's voor verschillende soorten spraak te

meten. Welke klank herkennen ze? Welke taal heeft hun voorkeur? Bij welke taalklanken verslapt hun aandacht en wanneer hernieuwt hun aandacht? Het is fascinerend om te onderzoeken hoe baby's zoiets complex als taal kunnen leren. Daarnaast heeft het onderzoek ook praktische waarde. Kinderen die goed gebruik maken van klanken en klemtoon ontwikkelen later een grotere woordenschat. Het is dus heel zinvol om te weten hoe de taalontwikkeling verloopt!"

Moedertaal

Je baby hoort in jouw buik het 'ritme' - de melodie - van z'n moedertaal. Pasgeboren baby's kunnen daardoor aan de melodie horen of het hun moedertaal is, die er om hen heen wordt gesproken. Er zijn allerlei onderzoeken bedacht om dat te testen - een baby kan het natuurlijk nog niet zeggen. Zo bestaat er voor heel jonge baby's de zuigmethode, die heeft aangetoond dat pasgeborenen bij het horen van hun moedertaal harder gaan zuigen op een speen. Als er aan een baby meer dan één taal wordt aangeboden, zal hij ook in staat zijn om meer talen als moedertaal te leren spreken, maar dan moet het taalaanbod wel gelijk en voldoende zijn. En hoe ouder je wordt, hoe moeilijker het is om een nieuwe taal te leren.

PRAAT MET JE BABY. DAAR LEERT HIJ VAN!

- * Praat tegen je ongeboren baby en zing liedjes voor hem.
- * Benoem wat je doet en ziet, ook al begrijpt je pasgeboren kind nog niet wat je zegt.
- * Je praat automatisch op een andere manier tegen je baby dan tegen een volwassene: langzamer, met veel verschil in toonhoogte en een duidelijke klemtoon. Dat is goed, het helpt je baby in z'n taalontwikkeling. ✪